

Què
HURIA PASSAT
si no hagués vingut
la LLUM

PREGÓ

MANRESA. 17 DE FEBRER DE 2006

si no haguessis vingut
El que hauria passat potser no ho sabrem mai
Però, ja que ha passat...
...gaudim-ne!

PASSAT
si no haguessis vingut
si no haguessis vingut

**FESTES
DE LA LLUM '06**
MANRESA DEL 17 AL 26 DE FEBRER DE 2006

EL SEGLE DE

la LLUM

TAMBÉ POT SER AQUEST

Florenci Serra i Muntaner

*Membre de les Tertúlies a la Cuina
Administradors de les Festes de la Llum 2006*

MANRESA, 17 DE FEBRER DE 2006

Il·lustríssim Senyor Alcalde
Senyors Regidors
Autoritats
Senyores i Senyors,

Bona nit a tothom,

3

Permetin que comenci agraint a l'Excel·lentíssim Ajuntament l'acollida per poder fer aquest acte, i a tots vostès la seva presència en aquest saló de sessions.

És una responsabilitat haver de parlar d'allò en el que creus profundament. Jo crec en la Misteriosa Llum de Manresa, i no perquè el fet hagi estat legalment o documentalment demostrat, ni perquè cregui en els miracles, sinó per una raó més senzilla, ja que sovint no és necessari disposar de grans raonaments per creure en allò que ens motiva. N'hi ha prou en confiar en els protagonistes de la història i voler creure en ella amb la convicció que algun dia serem capaços de repetir-la. Què ens quedaria si ens traguessin la il·lusió de creure en la certesa de les nostres pròpies conviccions? Si la llum no hagués arribat, ara tindríem una raó menys per creure que Manresa ha estat al llarg de la història una ciutat amb empenta, i jo no vull renunciar a aquest valor de la meva ciutat.

Hi crec senzillament perquè estem parlant d'un fet que va marcar la nostra història i a nosaltres mateixos com a manresans; perquè en moments

difícils, la societat de l'època es va unir i va avançar com una sola persona per resoldre un problema en el que els hi anava la vida i el futur de la mateixa ciutat; perquè vull creure que en aquell moment de dificultats algú ens va donar un cop de mà; i si vostès volen encara que sigui un xic romàntic i sentimental, hi crec perquè els meus pares hi creien.

Jo sóc fill de família catòlica i creient, i recordo la meva infantesa amb la il·lusió de l'ofici de la Llum. Aquell dia en que ens llevàvem amb aire de festa grossa i anàvem a la Seu (perquè fins l'any 1959 l'església del Carme estava en construcció) més aviat que de costum perquè la mare volia ser endavant i asseure's. Els asseguro que en aquelles èpoques no pas gens llunyanes era molt difícil trobar lloc i no tan difícil trobar manresans respectuosos amb la història i les tradicions.

4

Recordo embadalit tota la cerimònia amb la seva, si volen, ostentació, que jo en diria lluentor, i recordo la cara emocionada dels assistents a qui suposo que, com a mi, un bon dia els seus pares els varen explicar el miracle de la Misteriosa Llum vinguda de Montserrat per apagar les ires del Bisbe Galzeran Sacosta, amb aquell convenciment i aquell orgull que feia que als pares creients els brillessin els ulls quan t'explicaven un miracle. Perquè això era el què els diferenciava de la resta, i fins i tot us diré que segurament els feia sentir una mica més manresans; era un dels motius de la seva fe i la seva religió, i per a ells aquella doctrina era un dels camins a seguir a la vida. Sí, hi havia miracles.

La prova de la meva creença és la vinculació que he tingut amb les Festes de la Llum. Aquesta és la cinquena ocasió en la que he estat administrador, al costat d'altra gent amb el mateix objectiu: engrescar a la ciutat i assolir èxit de participació. En els anys setanta cinc i vuitanta amb la Jove Cambra de Manresa. Del setanta cinc recordo la primera trobada de gegants de tot Catalunya i la interpretació de l'oratori "El Pessebre" d'en Pau Casals a la basílica de Santa Maria de la Seu plena de gom a gom amb gent vinguda d'arreu de Catalunya. Anys més tard vaig tornar a ser-ho amb una comissió

d'urgència perquè cap entitat havia volgut agafar el compromís de la organització; i al noranta vuit hi vaig ser de nou, amb la Comissió del Centenari de la Creu Roja a Manresa, que com a novetat va aportar la idea i va organitzar el primer Mercat Medieval, que ha esdevingut l'actual Fira de l'Aixada.

A la pregunta que els administradors de la festa d'enguany hem fet com a motiu principal de la campanya: “què hauria passat si no hagués vingut la llum?”, els he de respondre... no ho sé. No sé si seríem més o menys importants econòmicament, cultural o social; però estic convençut que ara tindriem una ciutat més fosca, sense el problema de l'aigua resolt, amb una festa menys a celebrar, i sobretot menys orgullosa i convençuda; perquè fets històrics com aquests ens han d'omplir d'orgull als ciutadans, que en definitiva, som la ciutat.

5

Per tot això vull creure en el miracle, però també per això hi vull creure de manera racional, sense posar la mà al foc ni fer-ne sentència... Miracle o no, alguna cosa va succeir per fer callar la rancúnia del bisbe de Vic, fer arribar l'aigua a la ciutat, impulsar el desenvolupament i tenir la històricament genial pensada de construir el canal de la Sèquia. Avui dia segurament tenir fe no està de moda, i més quan veiem que les religions i la fe mal entesa ens porten a situacions conflictives i violentes, i quan la interpretació irracional de les doctrines pot ser causa d'enfrontament entre pobles.

Per sort hem evolucionat, a l'igual que ho faran altres creences que avui, en nom d'algun ésser diví, ens fan perillar la pau, quan en realitat l'únic responsable de les accions que es duen a terme en qualsevol dels bàndols enfrontats no és pas la divinitat que quatre forassenyats utilitzen en benefici propi, si no l'home, nosaltres mateixos.

Sort que avui dia no es té fe, aquella fe cega que convertia als homes i dones en fanàtics, més que en creients. Però estaria bé que es tornés a una

fe evolucionada i racional, que ens fes creure una mica més en els valors de la convivència i en la defensa de la nostra pròpia identitat, començant per l'entorn més proper de qualsevol persona... que és la seva gent, el seu barri i la seva ciutat.

No voldria que es pensés en la Misteriosa Llum de Manresa com un d'aquests miracles emmarcats en l'obscurantisme ideològic del passat, i fruit del fanàtic i inquisidor cristianisme del segle XIV. Una de les virtuts de l'home és aprendre de temps anteriors, analitzar-los i recollir els aspectes més positius per al futur i per a la convivència; i del nostre, entre cometes, miracle, hem d'aprendre moltes coses. Les dues més importants, que la Manresa de l'època va oblidar diferències socials i de classes fent front per una causa comuna; i que el seny dels manresans va servir per a deixar-nos com a llegat aquella Sèquia que en un dels temes musicals de "El Retaule de la Llum" de l'Orfeó manresà es qualifica de magna obra en un adjectiu certament ben trobat.

Què va succeir en aquell segle XIV? Si ho analitzem podrem veure que entre la societat d'aquella època i la nostra, entre els manresans del segle XIV i els que avui som asseguts en aquest saló de sessions hi ha moltes diferències, però curiosament més d'una semblança.

El segle XIV va ser anomenat "el gran segle de Manresa" per totes les grans obres que es varen començar i va ser el de màxima vitalitat per a la ciutat... d'ara en endavant l'hi hauríem de dir "el segle de la Llum". El segle XXI pot ser el gran segle de Manresa perquè hem endegat una decisiva transformació urbanística, un important creixement social i perquè ens trobem en el segle de les comunicacions.

En aquell segle es va desenvolupar un nou règim municipal, es va potenciar l'activitat comercial amb la concessió de diverses fires, es va organitzar tot un sistema financer amb la participació tant de la comunitat jueva com de les entitats religioses i el personal civil; i es va dur a terme tota una

profunda transformació social que va evolucionar sense excessius traumes ni barreres, perquè tothom era conscient que calia marcar les noves bases de futur per a una ciutat estratègicament situada i en període d'expansió. Nosaltres tenim el repte, en una Manresa solidària com la d'aquella època i socialment integradora, de lluitar sigui quina sigui la condició social, política, econòmica o religiosa, per una ciutat oberta als canvis tecnològics que ens imposa el nostre segle a ritme frenètic. Hem de ser tan desperts com els manresans d'aquella època i això sí, molt més ràpids perquè la conjuntura global així ens ho demana.

A la Manresa del segle XIV trobem exemples tan concrets com el del teixidor Jaume de Barri, oriünd de Puigcerdà; o l'argenter Bernat Vall i els tintorers de Perpinyà Pere Corrons i Ramon Englada, que varen ser alliberats de pagar tributs i varen obtenir alguns privilegis a canvi de dur a la ciutat el coneixement dels seus oficis i la riquesa de la implantació comercial dels seus tallers i la seva feina.

La Manresa del segle XXI necessita oferir la capacitat de gestió i les infraestructures necessàries, a banda dels privilegis o concessions, que ara anomenaríem ofertes, prou atractives i engrescadores com per convertir-nos, mercès a la nostra privilegiada situació geogràfica, en seu del desenvolupament tecnològic i empresarial que el territori demanda, i que en indrets propers ha començat a arribar a un col·lapse important.

Segurament tot això comportarà una ciutat de canvis, i els canvis volen dir incomoditats i inconvenients temporals, però amb el pas del temps acaben convertits en beneficis i avantatges socials. Hem de ser capaços d'assumir aquests canvis encara que això suposi renunciar a un "manresanisme" en ocasions mal entès. I quan dic mal entès em refereixo a aquell "manresanisme" que és símbol d'estancament per por a la pèrdua d'identitat. Tot i que a la curta ens pot semblar sinònim d'estabilitat, a la llarga es converteix en pobresa i paràlisi social.

Els manresans del segle XIV no varen tenir pas por d'obrir les portes de les seves muralles als nouvinguts d'altres terres, sempre i quan portessin coneixement, convivència i nous ensenyaments per a la ciutat. Malauradament, el caràcter obert d'aquests manresans va canviar en segles posteriors.

Altres ciutats, segurament per la seva proximitat a les vies marítimes de comerç o als grans conjunts urbans que centralitzaven l'activitat, com el cas de Barcelona, es varen veure obligades a canviar i obrir-se per desenvolupar una economia i un caràcter propis que competissin amb l'amenaça absorbent de la gran capital. Ciutats que, com diem aquí a casa nostra, es varen treure la son de les orelles, i es van espavilar per atraure el màxim d'aportació humana i material per créixer i prosperar, sense por a compartir benestar i territori.

8

En moments claus de la història, significatius burgesos, polítics i dirigents manresans, llevat d'algunes honroses excepcions, es varen limitar a fer-se forts dins les seves pròpies muralles i a vetllar perquè no entressin influències externes. Això va provocar, ja que no teníem les comunicacions actuals i érem lluny de la ciutat de les esperances i del món de les oportunitats que oferia Barcelona, que visquéssim en una bombolla on alguns, tot i que es sentien més egoïstament manresans i erròniament propietaris d'aquesta condició, en realitat ens va fer socialment més tancats, econòmicament més pobres i humanament menys rics.

Els manresans del segle de la Llum varen ser capaços de fer canvis revolucionaris en sectors tan tradicionals com l'agrícola, on, amb una filosofia especulativa, varen introduir els conreus del cànem i el safrà; producte, aquest darrer, del que Manresa en va arribar a ser el principal productor del país. Malgrat la pesta negra, obres com les de la Sèquia, la reforma i ampliació de les muralles o la continuïtat a l'hora d'aixecar la Seu, varen tirar endavant. Hem de reconèixer en aquells manresans, que no vivien pas malament i podien haver continuat amb les pràctiques

comercials i agrícoles habituals, la visió de futur, l'empenta i la decisió, a l'hora de no tenir por als canvis. Molt diferent a l'actitud d'altres manresans que en segles posteriors van optar per la submissió al rei Borbó Felip Vè a canvi d'uns càrrecs i la malentesa tranquil·litat de no tenir problemes polítics; o els que van sacrificar les opcions de futur de la ciutat per preservar la pròpia riquesa i poder familiar; o els que més properament a nosaltres, amb la davallada del tèxtil, no van fer una clara aposta per noves tecnologies i nous mercats.

Els manresans d'ara hem de ser capaços de tenir visió de futur, analitzar les oportunitats i fer-nos fermes en una aposta, que en el segle XIV es deia safrà, obertura i Sèquia. Hem de ser capaços d'aprendre de la història, però d'aquella història que ens ha donat lliçons de com tirar endavant una ciutat, i no només per miracles com el de La Llum (tot i que de ser-hi, jo crec que hi va ser). Un miracle que s'hauria quedat en una senzilla anècdota o en un conte de quatre eixelebrats si després del que va succeir, tota una massa social en pes no hagués decidit posar-hi el què calia, amb enginy, estudi i les idees clares, per sortir-ne victoriosos.

Continuant amb els paral·lelismes i les semblances, una de les més clares és l'expansió urbana que des de principis del segle XIV i fins a la fatídica pesta negra del 1348, malgrat les secades que es varen iniciar el 1333, va tenir lloc a Manresa. No en tenim dades concretes però tan sols cal observar l'augment de carrers i l'ampliació de les muralles per fer-nos una idea de la transformació que va experimentar la ciutat. A l'igual que en aquella època i per circumstàncies molt diferents, avui la ciutat viu un important creixement que s'accelerará en els propers anys, i no ho tenim pas tan fàcil com els nostres avantpassats, perquè a diferència d'ells, a la Manresa d'ara l'hi toca fer front amb intel·ligència a aquest creixement, dotar-se de serveis, planificar urbanísticament i racionalment, i assegurar amb visió de futur aquesta ampliació d'habitants que demanden qualitat de vida, mobilitat i sostenibilitat.

Si aquells avantpassats van ser capaços de fer-ho, no en serem nosaltres, els manresans del segle XXI? És clar que sí, hem de ser-ho, si més no per fer justícia al llegat del passat i retre el millor homenatge que podem oferir als qui en certa manera són en part responsables de la ciutat que tenim i varen ser capaços de deixar-nos la magna obra de la Sèquia. I ho serem si som capaços d'afegir a la preparació que tenim les dosis necessàries d'il·lusió i confiança en el nostre propi territori, és a dir, capacitats per desenvolupar adequadament els projectes i actituds positives per engrescar a les persones més enllà de les seves responsabilitats polítiques o socials.

La ciutat de Manresa va ser un exemple de democràcia, convivència i integració. En aquest sentit els jurats del govern municipal havien de ser representatius de tots els oficis i classes socials, i quan va caldre iniciar el projecte de la Sèquia, el govern de la ciutat va ser prou intel·ligent com per anar a trobar els millors enginyers de l'època i la gent entesa en l'aigua. Certament, la societat d'aquella època no era pas una bassa d'oli i també vivia enfrontaments, de ben segur que més cruels i sagnants que els que tenim ara i que podem resoldre amb diàleg. En aquell temps, els diferents bàndols s'integraven en sectors molt diferenciats entre ells i amb grans diferències internes, però pel què sembla, tot això entrava dins els paràmetres normals.

Us imagineu què hauria passat si al segle XIV cada un dels gremis hagués lluitat per la seva parcel·la de poder? Cada família de pagesos pel seu conreu? Cada noble pel seu títol o cada entitat per la seva festa? És clar que els pagesos lluitaven pel sector agrícola, però junts; que els gremis lluitaven pel comerç, però junts; i la noblesa per les seves riqueses i estatus social, però junts... i tots junts varen fer causa comú quan va ser l'hora de sortir de la crisi de la sequera i fer arribar l'aigua a Manresa.

Aquí em sap greu no trobar coincidències. ¿Qui sap si amb una nova llum, el sector comercial seria capaç d'anar com una sola persona, el polític amb una sola idea a favor de la ciutat, l'industrial i financer

amb una actuació conjunta, i el cultural i associatiu amb menys protagonismes individuals? Algú podrà dir que és normal. Som més, certament, però també hem de reconèixer que menys integradors i més mal avinguts que els nostres avantpassats del segle de la Llum.

Tampoc l'enfrontament que ens va dur al miracle queda tan lluny dels nostres dies. Us heu fixat que quan es parla d'un miracle o una llegenda sempre és perquè abans hi ha problemes, garrotades o conflictes?

En això els manresans tampoc varem ser originals i el nostre rei Pere III, a qui hem dedicat l'emblemàtic passeig de la ciutat, no era pas un sant baró. Com tots els reis, el Rei d'aquella època era un home que, més que estimar Manresa, necessitava Manresa i per això la va defensar a sang i fetge, perquè la ciutat l'ajudava a pagar les despeses de la cort, li era fidel, i en ella tenia un punt molt estratègic del regne, geogràficament parlant, ben controlat.

També sabem que el Bisbe Galzeran Sacosta no va fer aquesta guerra per motius religiosos ni perquè Manresa fos Sodoma i Gomorra i tots els seus habitants uns luxuriosos pecadors que ofenien contínuament els postulats de la seva doctrina. L'amic Galzeran no ens volia deixar passar l'aigua perquè la necessitava per als seus molins, que a la vegada eren una de les seves riqueses principals, i perquè Manresa, al mig de poblacions del Bisbe com Sallent o Santpedor, era un ull de poll que de tant en tant feia veure el cel al dirigent eclesiàstic, més que res quan baixaven tots els sants pels atacs d'ira del de Vic.

El venerat miracle de la Llum, pels manresans no va significar res més, però tampoc res menys, que el final d'un sagnant enfrontament entre el poder polític del Rei i el poder econòmic del bisbe... un conflicte d'interessos en el que érem al mig i del que pagàvem els plats trencats amb el nostre sofriment. Les causes de l'enfrontament són ben properes a les que ara provoquen conflictes a nivell mundial i que solucionem amb guerres, o

amb “OPAS” hostils segons el grau de civilització dels contrincants o l’indret del globus terraqui on es trobi la Manresa de torn.

En definitiva, deixant les comparances, aquests han estat apunts i fragments històrics, exposats de forma molt personal, que voldria fossin entesos en el seu sentit més positiu, per allò de bo que va tenir la reacció d’uns manresans que varen fer història i ens han deixat un gran llegat, si més no i de manera irrefutable en la magnífica obra d’enginyeria reconeguda a nivell internacional, que és la Sèquia.

També vull deixar clar que per sort, els manresans del nostre temps som gent que hem tingut la virtut de respectar la nostra història, i ben segur que amb moltes més qualitats que els habitants de la ciutat del segle XIV, si més no per la saviesa que ens ha concedit el pas del temps.

No voldria deixar passar l’oportunitat, el dia del pregó que dóna inici a les festes que commemoren i celebren la història de la Misteriosa Llum, de recordar a tots aquells manresans i manresanes, tant a nivell individual com col·lectiu, que igual que intento jo avui, s’han esforçat i han dedicat una bona part del seu temps, els seus coneixements i les seves inquietuds, en una època determinada de la seva vida, a treure les conclusions més positives en benefici de la ciutat d’aquest episodi històric únic, del que ens n’hem de sentir orgullosos. El fet de ser únic el converteix en una important mostra d’identitat pròpia. Sóc dels que creu que la riquesa d’un col·lectiu, un poble o una nació, resideix en bona part en les senyes d’identitat cultural i històrica; uns valors que precisament en aquest temps (i si algú ho ha de tenir clar és la nació catalana), si no els respectem nosaltres mateixos, difícil serà... i ja ho és prou, que ens els respectin els altres.

Des del llegat de l’il·lustre Joan Vilanova amb els seus escrits i les seves fantàstiques il·lustracions, que ens apropa d’una forma molt personal i també peculiar a la Manresa del segle de la Llum; hem tingut manifestacions

que la ciutat ha arribat a fer seves com la Transèquia, El Retaule de la Llum, o la mateixa Fira de l'Aixada, que en el seu dia varen ser projectes transformats en realitats gràcies a l'esforç i la lloable il·lusió per explicar amb tota dignitat i respecte, als propis manresans i molt més enllà, qui som i d'on venim.

Davant d'exemples com aquests, la meva aportació queda com un modest intent de reconèixer amb orgull la tasca dels nostres avantpassats, però per damunt de tot, d'agrair a tots els qui ho han fet (i això els dignifica) a continuar projectant els valors de la nostra història i la gent que l'ha protagonitzat, amb unes actituds que si bé ja son això... història... ens poden servir precisament per continuar fent història en el sentit més ampli i positiu.

Com a manresà, m'agradaria que aquella ciutat que al segle XIV tenia la Seu en construcció i les esglésies del Carme, de Sant Pere Màrtir, de Sant Miquel, de Sant Bartomeu i de Santa Llúcia; els monestirs de Sant Pau, Valldaura i Santa Clara; i els convents de Sant Cristòfor i Santa Caterina; en aquells moments no tan sols centres religiosos sinó indrets per a l'educació, la cultura i el saber; tingués una traducció en la Manresa del segle XXI i tinguéssim tants centres universitaris, sanitaris, socials, tecnològics, biblioteques i empreses amb capacitat de recerca i desenvolupament, com a comparació hi havia aleshores.

Encara que no sigui fàcil, voldria convidar a tots els manresans i manresanes a fer un esforç i un intent perquè l'empenta, el seny, la integració i la solidaritat que hem sabut demostrar en alguns moments de la història, tot i que en altres ens hagin mancat; ens acompanyin per vèncer l'existència de reis i bisbes de l'època actual, metafòricament parlant i fent referència a personatges tan curts de mires com per lluitar tan sols per la seva parcel·la de poder sense parar-se a pensar que formem part d'un territori molt més ampli que ha de lluitar conjuntament pel seu progrés, i fer causa comú pels interessos a defensar i que ens han de fer forts, amb recursos, tecnologia,

comunicacions i estructures socials, davant d'aquells amb els qui competim. No ens equivoquem, no els tenim pas dintre de casa, a la Catalunya Central, ni a la nostra pròpia nació.

Per acabar voldria tornar a l'inici d'aquest pregó i a les referències històriques que he fet, aprofitant per demanar disculpes als entesos en el passat, perquè no sóc pas historiador i ja he dit que la meva interpretació dels fets és molt personal. Si m'ho permeten em voldria prendre la llicència de fer un apunt fins i tot còmic i esmentar una frase de "Les Luthiers", una formació teatral argentina mundialment famosa per la seva visió irònica i punyent de la vida i la història... però amb humor, que crec que és el més intel·ligent que es pot fer. Ells han fet servir en algun dels seus espectacles com a frase de cloenda una sentència que diu: "Qualsevol temps passat... va ser anterior".

14

La història no és perquè ens hi recreem, si no perquè n'aprofitem el que ens ensenya de positiu. Tan senzill com aquesta expressió, hauria de ser el missatge que ens ha deixat la Misteriosa Llum i tots els fets que la varen envoltar. Recordem-ho com un moment gloriós, i si volen romàntic, popularment enginyós i nostàlgic, però que ens ha de servir per reflexionar entorn al que som, a com hem actuat al llarg de la nostra història i a com hauríem d'actuar prenent el llegat més positiu de totes les manresanes i els manresans que al llarg del temps, sense recrear-se en el passat, han estat capaços de tenir consciència de ciutat, d'unitat davant l'esdevenir incert, d'honestedat davant els problemes, i de coratge davant els reptes. Senyores i senyors, tenim davant nostre una ciutat que, com la d'aquell segle XIV, té una bona situació geogràfica. Si l'aprofitem, tindrem unes bones perspectives econòmiques. Si planifiquem, un creixement altament productiu. I si som capaços de donar el millor de nosaltres mateixos, una societat civil amb empenta, imaginació, preparació i il·lusió.

Desitjo de tot cor que ho sapiguem aprofitar, que siguem capaços, com els manresans del segle XIV, de tirar endavant amb fermesa. I si no ho fóssim

per qualsevol circumstància, personalment els dic que espero que una misteriosa llum, un misteriós raig làser, o una misteriosa senyal de satèl·lit, provocada per l'atzar o per accident, sigui allò que ens desperti i ens doni el motiu o l'excusa per creure en aquesta ciutat... perquè, en poden estar ben segurs, si passés una cosa així, els nostres nets d'aquí a uns quants anys celebrarien el fet com un autèntic miracle.

Permeti'm que en nom dels companys de Tertúlies a la Cuina, a qui haig d'agrair el fet de ser pregoner, els desitgi a tots una bona festa, i que la Llum de Manresa ens il·lumini.

Florenci Serra i Muntaner

Febrer de 2006

